ԺԳ. ՏԱՐԻ—ԹԻՒ 20 | ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 28 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ, 1899 | 5 ԶԼՄԱԶԻՒԼ ԱԽԸՐ, 1317 | 28 ԼԵԶԼՈՒԼ, 1315 | 10 ՀՈԿՏ. 1899 (Ն. Տ.)

ԾԱՂԻԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱ.

«زاغك» ارمنيجه يومى وسياسى غزته
مطبعه و اداره‌خانه‌سى
غلطه‌ده حمدى پاشا خان

Կ. ՊՈԼԻՍ, Գալաթիա,
Համդի-բաշա Խան

Rédaction du Journal Arménien
„DZAGHIK"
Galata, Pérchémbé-Bazar
Hamdi-Pacha Han

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆԽԻԿ

Գլուխ մամուլ	Տարեկան	70 գ.
	Վեցամսեայ	35 „
Խառնուածներու համար	Տարեկան	90 „
	Վեցամսեայ	45 „
	Եռամսեայ	25 „
Արտասահման	Տարեկան	23 Ֆր.
	Վեցամսեայ	12 „

Նամակ կամ ոեւէ գրութիւն պէտք է ուղղել Տնօրինութեան:

ՏՆՕՐԷՆ Ռ. ՍԱԳԱԵԱՆ | ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ Ղ. ԲՈԼԱՏ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Անգլերէն թանգավոր վէճն որ իր ամենասուր հանդամանքին մէջն է այժմ, Եւրոպական գաղթական մեծ Պետութեանց Դահլիճներու նորանոր խորհրդակցութիւններ եւ յայտնի կամ թաղուն ծրագիրներ պատրաստել ու ջղանալ կու տայ։ Պատմութիւնէն գիտենք որ մինչեւ ԺԹ. դար Եւրոպայի մէջ մղուած պատերազմները չղթայուած պատճառէ մը յառաջ կու գային, որոնց «արտադրած արդիւնքն ալ» յաղթող կողմին համար, զինուորական փառք մը կամ դրաւուած քանի մը երկիրներ կը կազմէին միայն։ Ժամանակին զինուորական ողին չեր ներեր որ ճաղատ դլխով մարդիկ — գիւանագէտ ըսուածները — հրամաններ կամ որոշումներ տալ յանդգնէին սուրի մարդոց։ Այս կոյր եւ անխղճատակ իրաւասութիւնը սեւեց մինչեւ Գրոմուէլ՝ Անգլիոյ համար, եւ մինչեւ Ռիշլիէ՝ Ֆրանսայի համար։ Երբ Ֆրանսայի կարդինալը Սարտիոյ դէմ մղած պատերազմներէն եւս, Մասի-Մէսիչնեւրու խնամութիւնը կը հաստատէր Ֆրանսայի դահուն հետ, նոր ատակ ունէր մի միայն Ֆրանսան ապահովել։ Հարաւային կողմէն, իր բոլոր ուչն ու ուրուչն մէկ կողմէ Աւստրիոյ կողմը դարձնելու, եւ միւս կողմէ ալ, յաջողելու համար, դէթ չեզոքացնել այն երկաթէ զօրավարդիւանագէտը՝ Գրոմուէլը որ Անգլիան իր երկաթէ թաթին մէջ առած, Մեծին Բրիտանիոյ արդի կառավարական գրութեան նախնական ձեւը կը դարձնէր։

—Այսպէս չարունակեց Եւրոպա իր հոլովումը՝ մերթ Ֆրանս. մերթ ալ Անգլ. առանց գնելու։ այս չրջանին մէջ կը հանդիպինք մինչեւ Նաբոլէոն Ա. առանց կանգ առնելու։ այս չրջանին մէջ կը հանդիպինք մինչեւ Նաբոլէոն Գ. որուան կը հասնի Եւրոպական նպատակաւոր, հեռատես, եւ եթէ կարելի է ըսել, քաղաքագիտական պատերազմներու բուն թատերանը։ Կրիմի եւ Սոլֆէրինոյի պատերազմները թերեւս իրենց նպատակին պիտի հասնէին, եթէ, ապէս, Պիզմարքի ծրագիրներուն հակառակ չդնար։ Անշուշտ եւ ապահովապէս Պիզմարք ռուսոսակր մը չէր, եւ չէր ալ ուզեր որ իր կողմն վրայ կանգնէր հակայ Կայսրութիւն մը, որ թէեւ իսկ՝ բայց յայտնի ցոյց կուտար որ օր մը լուրջ հակառակորդ մը ըլլալու բոլոր ապամերը կը պարունակէր իրեն մէջ։ Բայց Պիզմարք լաւ եւս կը հասկնար Ֆրանսան իսնարհեցնելու, նշանցնել չկարենալուն, որ Գերմանի Կայսրութեան վերականգնման միակ խոչընդոտն էր, եւ որ Սոլֆէրինոյի ճակատամարտի յաջորդ օրն իսկ Նաբոլէոն, Գ. ճակատամարտի դաշտին վրայ Աւստրիոյ արդի Կայսեր կ'առաջարկէր Բրիտանի բամնել։ Արդ, Պիզմարք մէկ կէտի մը հետապնդեց, Աւստրիան իր արեւնակից՝ դաշնակից ընել, Ռուսիոյ լռութիւնը չանել, իր մեծ երազը ի գլուխ հանել կարենալու համար։ Անհամ կրկնութիւն մը ըրած պիտի ըլլանք, եթէ ըսենք որ Պիզմարք կատարելագործեց յաջողեցաւ իր ծրագրին մէջ։

Անցամ մը որ Գերմանական Կայսրութիւնը հոչակուեցաւ Վերսայլի պալատին մէջ, Պիզմարքի մեծագոյն հոգն եւ գործ այդ նորահաստատ կայսրութիւնը զօրաւոր ու հաստատ պահելու աշխատիլ, քանի որ Ֆրանսա զիւրաւ չպիտի մարսէր իր կրած նախատինքը։ 1870էն ի վեր ակաւ զինուորական այն ահաւոր ծախքերն որ բոլոր Ֆրանսայի ու Գերմանիոյ հասոյթներուն մեծագոյն մասը կը ապառնն, եւ 30 տարիէ ի վեր այդ ձրդումը տարածելով, հեռազեռէ սնուցը հաւանականութիւններ առաւ։ Մինչեւ 1884 ամէն վայրկեան վտանգ կար որ Ֆրանսա եւ Գերմանիա դիւր մը յանկարծ իրարու կոկորդ չկորդն։ Բարեբախտաբար այդ բանը չիրականացաւ, Եւրոպոյ մէջ հեղաշրջում երեւան եկած նոր ու ամենակենսական երեւոյթներուն պատճառաւ։ Պիզմարք սուլթաններուն միշտ պատրաստ կենալուն պէտք ունէր՝ կանգուն պահելու համար իր ստեղծած կայսրութիւնը։ Ուստի իր իշխանութեան բովանդակ սեւեռութեան մէջոցին ծայր ստորեան կատաղի հակառակորդ մը եղաւ դաղթական վտանգաւոր քաղաքականութեան՝ իր ուժը ամփոփ ու կեդրոնացած պահելու համար։ Բայց զինուորական այս յարաճուն եւ արտասովոր ծախքերը գոգելու համար՝ արտասովոր ալ հասոյթներու պէտք ունէին։ Եւ Եւրոպա հասկնալով որ Լրար ըզկտելուն մէջ պիտի չկրնան դանել այդ հասոյթը, սկսաւ զիտակը աչքին՝ հեռաւոր անկիւններ փնտռել։ Ուրեմն Եւրոպական Պետութեանց լուն գաղթական քաղաքականութիւնը կ'սկսի վերջին 10-15 տարուան մէջ։ Անգլիա սակայն Ֆրանսացի, Իտալացի, Ռուս եւ Գերման դիւանագէտներու վրայ 100 տարուան առաւելութիւն մը ունի այս մասին. անիկայ Հնդկաստանէն կ'սկսի։

Վիլհելմ Բ. սակայն, երբ Կայսրութիւնը ձեռք առաւ, առաջին օրէն իսկ ցոյց տուաւ որ արտաքին աշխարհավարութեան մասին իր առաջնորդարէն չատ տարբեր կերպով կը խորհի։ Երկու կամքերու այս ընդհարման մէջ երկրաբեան խորտակուեցաւ, ա՛յ մաչած էր, ու Վիլհելմ Բ. իր մասին յայտնուած կուռ տակը կարծիքները մէկ հարուածով ջրեց՝ նախ իր Նախարարապետը հանդստանն կոչելով եւ իր բովանդակ իշխանութեան մէջոցին, խաղաղասիրական մէկէ աւելի ապացոյցներ տալով։ Դիտնք որ Գերման Կայսրն ա՛րշաւիլ ուզմադէտ, նա՛ յնչափ ալ նորը զիւանագէտ մըն է, եւ առաջին օրէն զիտէր որ իր յարաճուն Կայսրութեան համար պէտք էր նոր ասպարէզներ եւ նոր շահաստաններ դտնել։ Իր Մեծ Հայրը իրեն կազմ ու պատրաստ Կայսրութիւն մը ժառանգ ձգեց, իրեն անկ էր ուրեմն զայն առաջնորդել ու յառաջացնել։

Սակայն Գերմանիա, բացի քանի մը անհնչուն տեղերէ, Եւրոպայէ դուրս, չնորհեր Պիզմարքի, թիզ մը հող չունէր, եւ բան մին ալ չզոյէն զոյացնելու համար կամ Աստուած ըլլալ պէտք է կամ Դիւանագէտ Վիլհելմ Բ. կատարելագործ յաջողեցաւ այս մասին։ Օրուան քաղաքական նորութիւնն էր Ափրիկէն. եւ Գերմանիա յաջողեցաւ քանի մը պզտիկ մասեր իւրացնել։ ասոնք համար որ... իր վաճառականներն եւ հպատակները հոն չտնտասան մը հաստատած էին եւ թէ անոնք պաշտպանելու պէտք ունէին։ Այս խօսքը դրուման նուիրական բանաձեւն է արդէն։

Անգլիա սակայն չատ աւելի կանուխէն բռնած էր այդ Ափրիկեան կարեւորութիւնը, ու երբ մէկ կողմէն Նաբոլէոն Սբ տապալել կը Ջանար, միւս կողմէն ալ, օրդուտ քաղելով Եւրոպայի մէջ տիրած շըփոթ ու անտարդ վիճակէն, իր ցանցերը տարածած էր հարաւային Ափրիկէ յուսալով օր մը Բարեյուսոյ Դլուխը հաղորդակցութեան մէջ դնել իր Ափրիկէի գաղութին հետ, երկաթուղի միջոցաւ։ Եւ սակայն Ափրիկէն մէկ անձի բաժին ընելը, ա՛յլ որ ալ ըլլայ, անհնարանալի անոր դերին ըլլալ ըսել է։ Գերման վաճառականները սակայն որոնք ձեռներէց ոգի մը ունին ցո՛ւրչափ դիտեն թէ իրենց Ինքնակալին՝ Վիլհելմ Բ-ի դրօշը կրնան պարզել վաճառականներուն վրայ, գացած հաստատուած են Հարաւային Ափրիկէի մէջ, Օրանժ եւ Թրանսվալ։ Այդ գաղթականութիւնը բաւական մեծակալ յոյս մըն էր ապագային համար որ «Բայզէր»ը օր մը յաջողէր մաս մըն ալ աւելցնել գերմանական հողային ստացուածքներուն վրայ։ Հիմայ մէյ մը որ Անգլիա յաջողի Թրանսվալը, Օրանժը ըրիտանական պարզ գաղթականութեան մը վերածել, բնական է որ մէկ կողմէ գերմանական ծրագիրը ջուրը պիտի իյնայ եւ. միւս կողմէ ալ իր վաճառականութիւնը պիտի դադրի իր նպաստաւոր պայմանները վայելելէն։

Արդէն իսկ Գերման մամուլը իր համակրութիւնը բացէ ի բաց կը յայտնէ Թրանսվալի։ Բայց անդամ մը որ պատերազմը Պոէրներուն անհպատ դարձուածք մը առնէ, Վիլհելմ Բ. չպիտի՞ բարձրացնէ իր ձայնը, ա՛չ թէ պաշտպանելու համար Պոէրներն որոնք իր եղբօրորդիները չեն, այլ ուղղակի աշխարհը եւ անոր հետ բովանդակ վաճառականութիւնը գերի չդարձնելու համար մէկ անձի ձեռքը։ Ասոնք հետզհետէ պիտի տեսնենք։ Արդէն առաջին անդամ չէ որ Մեծ Պետութեանց շահերու հակադրութիւնը երկրորդական կառավարութեանց զոյութիւնը կ'երաշխաւորէ։

ԵՍՈՒ

ՀՈՂԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐ

ՈՍԿՈՐ

Ա.

Եթէ այս անդամ մեր հաղորդած ընթերցողներուն ուշը ոսկորին վրայ դարձնել կ'ուզենք, պատճառը այն է որ ոսկորն իրրեւ պարար, այսինքն աղբային նիւթ կարեւորէն աւելի անհրաժեշտ է։ Եւ ոչ մէկ պարարային նիւթ անոր չափ արժէք եւ կարեւորութիւն ունի։ Մանաւանդ այն ազարակներու համար՝ ուր գլխաւորապէս ցորեն, գարի, վարսակ եւ լաղուտ (մըսոր) կը մշակուին եւ թէ այդ արտադրութիւնները մեծ մասամբ օտար երկիր կ'արտածուին։ Բացատրենք թէ ինչո՞ւ համար այսչափ կարեւոր է ոսկորը։

Կենդանեաց մարմինը կազմուած է գլխաւորապէս հանքային աղերէ եւ յօրինուածական նիւթերէ։ Այս վերջինները կը չնորհեն կենդանին մարմնոյն մէջ գլխաւորապէս միս, մազ, փետուր, ջիղ եւ մասամբ ալ եղունգի, ոսկորի եւ աճառի բաղադրութեան մէջ կը մտնան։ Իսկ հանքային աղերը կը կազմեն գլխաւորապէս կենդանոյն կմախքին հիմը՝ ոսկորները, եւ մասամբ ալ կը մտնան եղունգի, աճառի, մսի եւ արիւնի բաղադրութեանց մէջ։ Արդ՝ կենդանիներու մասնդի հիմը բոյսն է. բուսակեր կենդանին է որ մսակեր կամ համայնակեր կենդանոյն իրրեւ գլխաւոր սընունդ կը ծառայէ։ Ուստի, եթէ ենթադրենք իսկ որ կենդանիները մի միայն բուսակեր ըլլան, եւ այս դարագային քանի որ իրենց կեանքի ողեղաութեան համար ուղղակի բոյսին պիտի դիմեն, ըսել է՝ բոյսը պէտք է պարունակէ իր բաղադրութեան մէջ ա՛յնպիսի նիւթեր որոնք այդ կենդանիներու մարմնոյն կազմակերպութեան մէջ կը մտնեն։ Եւ քանի որ բոյսն իր մասնդը հողէն կը քաշէ կ'առնէ, եթէ այս վերջինն իր մէջ չպարունակէ այդ մասնդիչ նիւթերը, ինչպէս կ'ուզէք որ անոր վրայ բոյսը աճի։ Յօրինուածական նիւթերը կազմող նախնական տարրերը միշտ առատութեամբ կրնան դտնուիլ հողին տակը եւ հողին վրայ։ Ասոնք պարզապէս թթուածին, ջրածին, ածուխ եւ անկենդան կոչուած տարրերն են, որոնց այլ եւ այլ ձեւերով եւ քանակով միացումէն յառաջ կու դան անմիջական զոյեղները (principes immedias). ինչպէս, չաքար, խէժ, օսլայ, բուսային թթուաններ (քացախ, լիմոնական թթուա եւն.), գուսնաստ նիւթեր, ճարպային մարմիններ, եւն. եւն։

Բայց այն հանքային նիւթերը որ բոյսին յօրինուածքին մէջ կը մտնեն, մի միայն հողին հետ խառնուած կը դտնուին, քիչ կամ չատ քանակութեամբ։ Եւ երբ բոյսը հասունցալով կարենք ու հողին վրայէն առնելք տանիքնք, հան՝ բոլոր նիւթերն ալ հետ մէկտեղ տարած կ'[illegible] յօրինուածական նիւթերն ալ հետ մէկտեղ կը տարուին, բայց ինչպէս ըսինք, զիրենք կազմող տարրերը միշտ առատութեամբ կը դտնուին հողին տակը եւ վրան։ Անցողակի ըսենք տակայն որ այս պարագային մէջ անկենդանային (աղօր) տարրն ալ, թէեւ առատութեամբ կը դտնուի օդին մէջ, բայց իր այդ նախնական վիճակին տակ կարելի չէ որ ուղղակի կերպով բոյսերէն իւրացուի, այլ քիմիական այնպիսի ձեւակերպութիւններ կրելէ վերջ որ իբրեւ պարարային նիւթ, լուսածնական աղերէն (ֆոսֆորային աղեր) վերջ ամենէն աւելի դժուարաւ ձեռք կրնան բերուիլ։

Հանքային աղերուն մէջ ամենէն գլխաւոր տեղը կը բռնեն լուսածնական աղերը։ Ոսկորը՝ որ մեր այս յօդուածին չարժանիին եղած է, լուսածնական աղերէ կազմուած է. ասոնց այս պատճառաւ է որ մեծ կարեւորութիւն ունի իրրեւ պարար։ Հողի մը աղքատութեան կամ անբերրիութեան գլխաւոր պատճառն է իր մէջ լուսածնական աղերու պակասութիւնը։ Եւ որովհետեւ անդամ մը բոյսին մէջ մտնելէ վերջը, տար աշխարհ կ'արտածուի, ըսել է տարուէ տարի այն հողը իր ուժը պիտի սպառէ։ Այս միակ պատճառաւ է, կրնանք ըսել, որ հին ատենները իրրեւ արդասաբեր հռչակ հանող հողերն այսօր անբերրի եւ ամուլ կը նկատուին։ Հա՛ցուցէք այսօր այն ինչ գեղի մէկ հողագործին կամ ագարակին տիրոջ թէ իր հողերն ինչ վիճակի մէջ են, նա Ձեզի պիտի պատասխանէ թէ, «Հօրս կամ Պապուս օրով սա՛ կամ նա արար քիլէին 15-20 կուտար, բայց այս օր մեր մեղքէն հազիւ թէ 3-4 կամ 5 կրնանք առնել»։

Սբր Հըմֆրէյ Տավի անգլիացի հռչակաւոր քիմագէտը կ'ըսէ թէ, հիւսիսային Ափրիկէի, փոքր Ասիոյ եւ Սիկիլիոյ քանի մը մասերն որոնք հին ատենները աշխարհիս եւ մանաւորապէս Հռոմի գլխաւոր ամբարանոցները ճանչցուած էին, իրենց ցորենի առատ արտադրութեան համար, եւ որ այսօր դրեթէ անբերրի հողերու կարգը կը դասուին, իրենց այս անբերրիութեան գլխաւոր պատճառը լուսածնական աղերու սպառումն եղած է։ Այս սպառումն ալ ցորենի արտածման հետեւանքն է։

Միւսիս տը Կասպաէն նշանաւոր ֆրանսայի գիւղատնտեսը հաշիւ ըրած է որ իր Բոօվանսի մէջ ունեցած մէկ ագարակին հողերէն 35 տարուան մէջ՝ մշակութեանց պատճառաւ, 700 քիլօ լուսածնական թթուա պակսած է իւրաքանչիւր էքթարէն (մէկ էքթարը մեր տեղական 10 տարավարէն քիչ մը պակաս կ'ընէ)։ Իր հողերը բաղալուսած ատեն 0,064 լուսածնական թթուա դտած է։ Եթէ մշակուած հողի մէկ խորանարդ մետրը կլոր հաշիւով 400 քիլօ ենթադրենք, այն ատեն ամէն մէկ էքթարի մէջ պէտք է դտնուի 2,500 քիլօ լուսածնական թթուա։ Ըսել է, 35 տարի առաջ այդ հողերու հարստութիւնը պէտք էր ըլլայ, մէն մի էքթարի համար 3,200 քիլօ լուսածնական թթուա եւ 50 տարի վերջը, ենթադրելով որ չարունակական մշակութիւն կը կատարուեր, այդ քանակը պիտի իջնէր 1500ի։ Այս ասիճանին մէջ արդէն մարգագետիններն եթէ քիչ չատ բուսնին ալ, ոչ տուական կրնան ըլլալ, եւ ոչ ալ լաւ արդիւնք կընան տալ։

Ղ. ԲՈԼԱՏ

Յօդուածագիրներէն կը խնդրուի որ հաճին իրենց գրիչ ձեռագիրները թղթին մէկ երեսին վրայ գրել ի գիւրութիւն տպագրութեան։

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Մանկավարժութիւնն առանձին գիտութիւն մը չէ. — Հոգեբանական շահագրգիռ երեւոյթ մը. — Տխմար գուլ տղոց նոգեբանութիւնն ու դարմանը. — Խառն վարժարաններ, կամ աղջիկ եւ մանչ միասին դաստիարակելուն օգուտները. — Դարավերջիկ մանկավարժութիւն. — Փառաւոր ծեծ ... Գերմանիոյ վարժարաններուն մէջ։

Բ

* * * Անկանոն (anormal) մտքի տէր տղաք մանկավարժներու ուսումնասիրութեան առարկայ կը դառնան հետզհետէ. զիտունները, հոգեբան-մանկավարժները մասամբ պարզած են այդ տեսակ տղոց հոգեկան վիճակը. անկանոն մտքի տէր ըսելով կը հասկնանք տխմար, պակասամիտ, դեղեւկոտ, վերնոտ (épileptique) տղաք։ Երբ ուսուցիչն այս տեսակ տղոց հետ գործ ունենայ, պէտք չէ իսկոյն վճիռ արձակէ, այլ մանրազնին կերպով պէտք է քննէ այդ հիւանդոտ մտքին բոլոր ախտանիշերն եւ ըստ այնմ դարման մը խորհի, ճիշդ ինչպէս կ'ընէ բժիշկ մը ախտաքննութիւնն ու ախտաբուժութիւնը։

Տիեղծ, հաշմուղեղ տղաք կանխահաս ծնունդներ են, աչխարհ եկած անկատար զարգացած ուղեղով կամ թէ առողջ գործարանաւորութեան (organisme) մը օտարոտի հեղանուտներով ճնչուած, որոնք կ'արգիլեն կանոնաւոր զարգացումը։ Ասոնք ձգտումներէ, տարրական տենչերէ, ախորժներէ զուրկ ծնած են. չեն կրնար անմիջական կերպով յարմարիլ ընկերական եւ ֆիզիքական միջավայրերուն, զոր ընկերական գործունէութիւնը կու գայ կերպարանափոխել. ահա այս պատճառներով, հա՛րկ է մասնաւոր միջավայր մը ընտրել անոնց։

Պէտք չկայ դանոնք հաղորդ կամ ատակ ընել մտքի բարձր հայեցողութեանց (spéculation), այլ վարժեցնելու է գործնական կեանքի իրողութիւններուն, իրենց ամենէն պարզ ու միօրինակ ձեւին մէջ։ Անոնց խորհիլ սորվեցնելու է, որպէս զի կարենան զաղափարները հանգարել, պարզ դատումներ ընել։ Զանոնք ուղղելու համար, նախ ոսկոնք ֆիզիքական դաստիարակութիւնէն, հրահանգելով զիրենք կեանքի պարզ, կանոնաւոր գործառնութեանց, մասնաւորապէս յատոյ ձեռք զարնենք։ Բայց ինչ որ ամենէն աւելի էական է, հոգեբանօրէն դիտենք ու համբերութիւն ունենանք պակասամիտ, հաշմուղեղ տղաքը ֆիզիքական, բարոյական կորովի էակներ դարձնելու։ Արդէն իսկ Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ սկսած են պէտք եղած հոգածութիւնը նուիրել «Բնութեան այդ անժառանգներուն»։

* * * Պէ՞տք է աղջիկ եւ մանչ մէկ դպրոցի մէջ, մէկտեղ դաստիարակել։ Ահա՛ մանկավարժական հրատապ խնդիր մին ալ որ դեր ու դէմ չատ ծեծուեցաւ մեր թերթերուն մէջ ու կրթական հասարակութեանց չուրջը։ Հոգեբանական տեսութիւններ չպիտի պարզենք հոս, այլ խօսուն իրողութիւններ, որոնք ի՛ապացուցանեն թէ խառն դպրոցներն որքան օգտակար եղած են ա՛չ. թէ մեծ ազգերու մէջ, այլ մերիներն պէս փոքր ազգայնութեանց ծոցը։

Ֆինլանտայի մէջ առաջին խառն վարժարանը կազմակերպուեցաւ 1883 թուականին, Հելսինկֆոր քաղաքին մէջ. ժողովուրդը եւ կառավարութիւնը չատ դէշ ընդունելութիւն ըրին սկիզբէն. նախապաշարեալ դլխներ սկսան բողոքել, բայց ի զուր։ Այդ թուականէն տասնհինգ տարի ետք, ամբողջ Ֆինլանտա մէջ ծայրէն մինչ ծայրը խառն վարժարաններով (école mixte)

լեցուցեցաւ, եւ այսօր լիսէներու, գոլէժներու մէջ իսկ խառն կը դասաւորակոչին (coëducation)։ Ծնողքները հիմա դոհ են տեսնելով որ ձեւը լերուած արդիւնքը շատ աւելի գոհացուցիչ է քան առաջ, եւ ասիկա առողջապահական եւ իմացական կրկին տեսակէտներով։ Աղջիկները, որոնց իմացական զարգացումը սարգաս կը համարուէր մանչերու մասուր կարողութիւնէն, ակնա՛ն ա՛լ աւելի իրական յառաջդիմութիւն մը ցոյց տալ։ Կարծենք այս քանի մը պերճախօս տողերը բաւ են տարհամոզելու այն «ընդդիմադիր» մտքերը, որոնք յանուն բարոյականի կը մտքանին խառն վարժարաններու տարածման՝ մեր մէջ։

* * * Անհաւատալի բան. լուրը կա՛ դայ Մանկավարժութեան ու Խնամատարութեան գերահռչակ երկրէն, ուր ծեծն ամէն կարգի վարժարաններու մէջ իր գոյութիւնը կը պահէ եղեր եւ ոչ միայն պարզ ծեծ, այլ եւ խարազանով ու գաւազանով ծեծը գերմանական դպրոցներուն սովորական պատիժներն են որ ցարդ ի գործ կը դրուին. անկարգասէր կամ չլսնաւող աշակերտներն խիստ իր պատիժ կը տանին ապտակ, բռունցք, կէց եւ ի կարգին խարազանով ու գաւազանով ծեծ։ Վերջերս Վէյէրի կայսրն արդիւնց այդ կարգի մարմնական պատիժները, բացի ա՛մէնէն . . . թեթեւները, որոնք են խարազանով ու գաւազանով ծեծը։ Գաւազանը պէտք է նիւնէ ըլլայ եւ ընորութիւնը կատարուելու է դպրոցական վարչութեան կողմէ. խարազանը պէտք է ընորուի ուսուցչին կողմէ։ Ուսուցիչներուն արդիւնած է քանակ գործածել դասի տակն, մի գուցէ ուսուցիչները փորձուին անով ծեծել տղաքը։ Շնչակը գարավերջիկ Մանկավարժութիւն։

Երբ այն տղերքը կը գրեմ, վերյիշումը կ'ունենամ մեր հին օրերու պատիժներուն, ուր Ֆալխանը առաջին կարգը կը բռնէր 20—30 տարի առաջ։ Տարակոյս մը կը կրծէ միտքս, երբ այսքան անհեթեթ օրինակ մը կուգայ Գերմանիայէն, գերազանցապէս Դատարակութեան երկրէն։ Մանկավարժութեան մէջ յառաջդիմութիւն կայ թէ յետադիմութիւն։ Խնդրա՛ հայ պատուելիներ, ո՛րքան յանիրաւի պարտաւորեցնիք ու քննադատեցնիք ձեզ։

ՁԱՐԵՀ ՆԵՄՃԷ

ԷՄԻԼ ԶՈԼԱ

Ֆրանսական ժամանակակից վիպասաններ

(Շար. «Ծաղիկ»ի Դրդ. թիւեն)

Պր. Պր. Կիւսթաւ Ֆլոպէր, Էմիլ զոլա կոնդուռ եւ Ալֆոնս Տոտէ այսօր վիպասանութեան մեծ վարպետները կը համարուին։ Արդէն երկարօրէն խօսած եմ անոնց մասին եւ չեմ ուզեր կրկնել։ Ասանք մէջտեղ բարձր ու հասատատ կը բռնեն՝ ընդարձակութեան գրչը. անոնցմէ իւրաքանչիւրն իրարմէ տարբեր ընդարձակութիւն մը ունենալով հանդերձ, Պալզաքի հետեւորդներն են։ Անոնցմէ եւաք, Պալզաքի զգացին մէջ, միակ Պր. Պր. Էքթոր Մալօն եւ Ժէրմանեան Ֆատան կրնամ յիշել։

Պր. Էքթոր Մալօն նախ իրեն նեւասամբ մեծ յարգեր ներշնչեց։ Երբ 1864ին, «Սիրոյ զոհերով» սկսաւ իր վիպասանական գործունէութիւնը, ամէն մարդ զայն ազգակի Պալզաքի սերած կարծեց. «Սիրոյ զոհեր»ը «Բնաթիթիւսանել»ի մէջ հրատարակուելով անմիջապէս բաժանորդներու գժգոհութիւն պատճառեց։ Ասի ֆրանսացի վիպասաններուն ժողովրդականարման մէկ պերճախօս նշանն է։ Նոյն միջոցին էր որ Պր. Հ. Թէն՝ Պր. Էքթոր Մալօի հաճախելով դայն «Տէպոյի մէջ տաղանդաւոր գրագէտներու կարգը դասեց։ Դժբախտաբար, «Բեռայը մը»ի եւ «Դեզեյնին տէվին Տոնկո»ի նման կարգ մը գործերէ եւաք, որոնք սուր գիտակցութիւնով գարնուած էին, Պր. Էքթոր Մալօ տակաւ գիւրնուած էին Պր. Էքթոր Մալօի սրբագրութենէ։ Բանի մը տարիներէ ի վեր «Լը Սիէքլ» թերթին թերթոնիր կը թեկ ամենեսին անվերջանալի վէպեր հրատարակ կը նեռէ որոնց մէջ ամէն բան, ոճը, գիտութիւնը, նեմբ ընդլայնուած են, անհամ ու խաղաղ։ Մէկ խօսքով, Էքթոր Մալօ մառացութեան մատնուած գրագէտ մը է ալ հիմա։

Պր. Ժէրմանեան Ֆատան ալ իր հաշակաւոր «Բուրգրգոնիր»ովը հրատարակ իջած է։ Ասոր մէջ գեղացի քահանան եւ իր ծուխերն իրական պատկերով, ասոր գիտութիւններով, խնամքով ուսումնասիրուած էին։ Անկէ եւաք, ասոյնէն չատ ուրիշ մեծ արժէքով ուրիշ վէպ մը արտադրած է, «Թիկրան Աբրան», որ մինչեւ հիմա իր լաւագոյն երկն է։ Փառասէր քահանայի մը պատմութիւնն է ան, որուն կամքին յարատեւ ճիգերուն առջեւ ամէն ինչ սեղի կուտայ։ Պր. Ֆատան մանաւանդ մեր է կղերական կեանքի ուսումնասիրութեանց։ Արդէն ինք քահանաներու մէջ մեծցած է, եւ բնական է միայն իր յիշատակները պրպտել, քրքրել՝ այս քիչ ծանօթ աշխարհը նկարագրելու համար, ուր կարգ մը զգացումներ եւ կիրքեր արտաքին ասուկացում կը ստանան։ Եսասիրութիւնը, հաւատութիւնը, սիրասիրելը ձգտումը կղերական կիրքերու զօրաւոր լծակներն են։ Բայց եւ այնպէս Պր. Ֆատան հակառակ իր անուրանալի կիրքերուն քիչ յաջողութիւն ունեցած է։ Իր գլուխ-գործոցը՝ «Թիկրան Աբրան», չատ տարիներ եւաքը դժուարաւ երկրորդ տպագրութեան հասած է։ Վիպասանին սակայն կրնայ ասն է, որ գեղեցկան ու ծանր չէ մը ունի։ Երբ այդ ոճին հետեւելու դժբախտութիւնն ունենայ, ամէնէն սրատաց նամանութիւնները, ամէնէն ճամարտուն մարդու գարձուածքները կը յղանայ, որոնք միտակ գեղեցկան պլտիկ քաղաքներու թերթերուն մէջ կը գործածուին այսօր։

Մեւս կողմէն, ընթերցող հասարակութեան իր մասին ունեցած քիչ համակրանքը բացատրելու համար, կրնանք ըսել թէ գրագէտին ընդդիմադիր մտածողութիւնն ու ընարած աշխարհը չա՛ս սեւ եւ գժոխքին ճանչցուած են ընթերցողներէն։ Ընականաբար ա՛չ կին կայ հոն, ա՛չ ալ սիրային նենգութիւններ, ինչ որ արտիանք չի յուղեր։ Վերջապէս, Պր. Ֆատան չի կրնար չտիւնիլ, հոխերենուն գալ կղերներուն։ Պարզաբ, «Թուի ժողովրդապետը» նորավէպին մէջ, կղերին վրայ աւելի բան ըսած է քան թէ Պ. Ֆատան իր բազմաթիւ հատորներովը։ Վերջերս, Պ. Ֆատան՝ անչափ Պր. Մալօի առաջ տրատպութիւնին չարչրկուած եւ նոխանձարեկ, քառասնամոր երկար վէպ մը գրեց, «Մայրենը» անուանով որ «Թան»ի մէջ հրատարակուեցաւ եւ որ ոչ եւ է յաջողութիւն չունեցաւ։ Բան խս, «Թիկրան Աբրան» վիրատանին գլուխ-գործոցը պիտի մնայ եւ այսուհետեւ Պր. Ֆատան «Արբայ Թիկրան»ի գաղափարներն ու գերերն անհոգոյին ընդլայնելէ զատ ուրիշ բան չպիտի ընէ։ (Շար.)

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ ԹՐԱՆՍՎԱԼԻ ՎՐԱՅ.—Բան ընդհանուր կարծիքի, Պ. Արթիւր Տէժարտէն, Միջազգային խրատանքի խնդիրներու մասին ամէնէն բանիմաց է ոչ միայն Ֆրանսայի, այլ եւ Եւրոպայի մէջ։ Ասոր համար «Լը Բոսէպոնան» հանդէսին մէջ, նամակի ձեւով ուղղուած առ Թաղաւորն Անգլիոյ, հրատարակած ուսումնասիրութիւնները բոլոր քաղաքագէտներու ուշադրութիւնն գրաւեցին։ Հարաւ-Ափրիկեան հատարակապետութիւնն եւ Անգլիա այս միջոցին անհամաձայն են Միջազգային խնդրի մը մասին։ Երկու հակառակ պետութիւններու երկու գաղութագրութիւններ զանազան կերպով կը բացատրեն Օրէնագէսի մը անաչառութեամբ եւ խոստութեամբ Պ. Արթիւր Տէժարտէն այս խնդիրը կը գտնէ։ Խնդիրը հետեւեալն է Թրանսվալ, այս վայրենիներ կը գտնուի Անգլիոյ գերիշխանութեան տակ։ Այս խօսքը զոր արտասանեց անցեալ Ապրիլ ամսոյն Սըր Ալֆրէտ Միլնէր, Հարաւ-Ափրիկեան հատարակապետութեան մէջ մեծ իրարանցում առաջ բերաւ։ Ցիւրաքանչիւրն «գերիշխանութիւն»ը զարմանալի է 1880ի գաղութագրութեան մէջ, բայց Գօլէնները՝ միշտ մտածած էին թէ այդ գաղութագրութիւնն սահմանուած էր 1884ի դաշնագրով։ 1891 գաղութագրութիւնն որ մեծ դժուարութեամբ ընդունուած էր Թրանսվալի խորհրդարանէն, քանի որ Գոլէնները կրնք անգամ իրարու վրայ յարձակեցան Անգլիացիներու—մեծ եւ կարեւոր իրաւունքներ կուտար Լանանի կառավարութեան, ինչպէս տարաբնոյն գործերու հսկողութիւնը, պատերազմի ժամանակ զօրքեր մտցնելու իրաւունքը Թրանսվալի հողին վրայ։ Այս գաղութագրութիւնն ա՛յնքան իրարանցում առաջ բերաւ որ 1884 Փետրվարն ուրիշ մը տարաբերեցաւ։ Երկուսն ալ։ Այս նոր գաղութագրութեան մէջ «գերիշխանութիւն» բառը կ'անհետանար. միայն մէկ կապ միայն կը մնար Անգլիոյ եւ Թրանսվալի մէջ, «Հարաւ-Ափրիկեան հատարակապետութիւնը, կ'ըսուէր Դրդ յօդուածին մէջ, չի կրնար գաղութագրութիւն կամ յանձնատութիւն կրնալ տալ պետութեան մը կամ ազգի մը հետ, բացի Օրանժի պետութիւնէն, չի կրնար նաեւ դաշինք գնել ուրիշ արեւելեան կամ արեւմտեան ցեղի մը հետ առանց Թագուհոյն կառավարութեան։

Այս յօդուածը կիրարկուած է քանի մը անգամներ, զոր օրինակ 1878ին» երբ Թրանսվալ ժրնէվի գաղութագրութեան մէջ մտաւ։ Բայց բուռ Զէմպրլէնի 1894ի գաղութագրութեան չարտնակութիւն մըն էր 1881ին, ասոնցմէ եւ ոչ մէկ դրութիւն կամ հաստատած վերջինը կը վերցնէր։ Սրբ, Զէմպրլէնի ըսածը անընդունելի է, չատ հաղուագիւտ է որ նոր դաշնագրութիւն մը հինը չփոխանակէ եւ անոր տեղը չը բռնէ։ Պ. Արթ. Տէժարտէն այս առթիւ չատ մը օրինակներ կուտայ որոնք ուժեանոր ժամանակներու մէջ տեղի ունեցած են, որոնցմէ կ'երեւայ թէ Զէմպրլէնի պահանջները բոլորովին անտեղի են։

ԹՐԱՆՍՎԱԼԻ ԲԱՀԻՆԸ 1900ԻՆ.—1900ի Ծաղկանոցներն ժամանակ Թրանսվալի մասը մեծապէս պիտի հետաքրքրէ այցելուները թէ՛ ինքն իրեն համար եւ թէ՛ հիմնական քաղաքական խնդրին համար։ Այդ անկիւնն այցելուներուն դաղափար մը պիտի տայ Պոէրներու սովորութեանց, վարքին ու բարքին, աշխատութեան, վճռառակութեան, երկրագործութեան եւ վերջապէս ամէն տեսակ ճերմակներու վրայ։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ.—Սարեւ կը դնենք Պ. Բրիսրի Գերմանիոյ Կայսեր եւ Պ. Պիւլովի միջեւ փոխանակուած հեռագիրներուն պատճէնները։ Կայսրը սասկս հեռագրած է։

«Անկեղծ գոհունակութեամբ տարիք չեմ փոխիներ Ձեր Վսեմափայլութեան ծննդեան տարեդարձին առթիւ, որ այսօր կը կատարուի, Ձեզի ուղարկելու իմ լաւագոյն շնորհաւորութիւններու Մեծ եռանդով մասնակցիմ այն հանդիսին որ մասնաւոր փայլ մը կուտայ Ձեր երկար ու փայլուն ապարէզին։ Համոզուեցէ՛ք որ երբեք չպիտի մոռնամ Ձեր վսեմափայլութեան այն թանկագին աջակցութիւնը զոր ընծայած է խաղաղութիւնը պահպանելու եւ Իտալիոյ եւ Գերմանիոյ շահերը սերտիւ միացնելու համար։

Պ. Բրիսրի հետեւեալ կերպով պատասխանած է Կայսեր։

«Յուզումով կը յայտնեմ շնորհակալութիւնս Ձեր Վսեմափառութեան, այն մեծ պատուին համար զոր բրիք ընծի, եւ կը խնդրեմ Աստուծմէ որ Գերմանիոյ Կայսեր բարձր խօսքը քաղաքակրթութեան ու խաղաղութեան իրր պատուիրակ մը երկարօրէն հնչէ Եւրոպայի մէջ եւ եղբայրական բարեկամութեամբ մը լսուի Իտալիոյ կողմէն։

Արտաքին գործերու նախարար Պ. ար Պիւլով հետեւեալը հեռագրած է.

«Բոլոր սրտանց կուգամ մասնակցիլ ամէն խնդակցութեանց ու իղձերուն, զոր այնքան բարեհամբոյր այսօր կ'ուղղեն Ձեր Վսեմութեան։ Եւրախաղաղութեամբ կը յիշեմ այն պաշտօնական եւ անձնական ընտիր յարաբերութիւնները զոր պատիւ ունեցայ Ձեր Վսեմափայլութեան հետ մշակելու, Իտալիոյ Մեծ պաշտօնին վրայ եղած պատուս, որուն այնքան կապեր կան միացուցած են։

Պ. Բրիսրի պատասխանած է Պ. Պիւլովի.

«Շնորհակալ եմ Ձեր զգացումներուն համար։ Ամենամեծ հաճոյքով կը յիշեմ թէ երբ Դուք Իտալիա կը գտնուիք պաշտօնով, համամիտ էինք այն ամէն կէտերու մասին որ առնչութիւն ունէին մեր երկիրներուն բարօրութեան ու Եւրոպայի խաղաղութեան հետ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԿԱՅՍՐԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ.—Պերլինէն կը հեռագրեն. հեռագիրներ կը հաստատեն այն լուրը թէ Վիլհէլմ կայսրը Նոյեմբերի երկրորդ կիսուն սկիզբները Անգլիա պիտի երթայ եւ Վիքթորիա Թագուհոյն պիտի այցելէ Ուինդսորի մէջ եւ երկու օր ալ Կալլէսի խրճիթին մօտ պիտի մնայ Սանդրինկէմի գրեակին մէջ։

ՍԵՐԳԻԱ. ՍԲՈՒԻՐՁԻԵԱՅԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ.—Ալեքսանդր Թագաւորը Դշ. օր անձամբ բացաւ 1899ի Սբուրչինայի նստաշրջանը։

Ալեքսանդր Թագաւոր իր զահաճառին մէջ հաստատած է թէ Սերբիոյ յարաբերութիւնները օտար պետութեանց հետ վատթարացեալ կը հանդիսանան այն յարաբերութիւնները զոր Սերբիա ի գործ կը դնէ կարգապահութեան, խաղաղութեան ու քաղաքակրթութեան սարք մը բլլալու համար։ Պալքան-յամանքակիզդին մէջ եւ գրայի պետութեանց հետ լաւագոյն յարաբերութիւններ պահպանելու համար։

Թագաւորը գրաւարելոյ խօսքերով յիշեց այն բարերար նորութիւնը որ Լանէյի գեղագիտարանը առաջ բերաւ Միջազգային յարաբերութեանց մէջ։ եւ այդ նորութիւնը Զարին ամենայն ու վերանձն նորանձնութեան կը պարտինք ըսաւ։

Սերբ եւ Թուրք կառավարութեանց կողմէ ձեռք առնուած միջոցներուն շնորհիւ, Սանճանակլիի վէճերը, որոնք զուտ ազգային պատճառներէ առաջ եկած են, ա՛լ չպիտի նորոգուին։

Ալեքսանդր Թագաւորը երկրին ներքին քաղաքականութեան վրայ խօսելով է վեր հանեց այն մեծ արդիւնքները զոր համեմատապէս կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ ձեռք բերուած է հնարիւ կառավարական ծրագրի մը զործադրութեան, որ երկու տարի առաջ սահմանուեցաւ։ Շնորհիւ այդ դրութեան, ծայրայեղներու աղարքները վերջ դրած են ա՛լ, պետութեան հասոյթներն աւելցած են, իր վարկը չատ բարձրացած է. ժողովուրդը արդիւնարար աշխատութիւնով մը կը զբաղի։ Ամէն բանակը հեռացեալ կը յառաջդիմէ։

Նեմանորիան արդիւնքներ եւ ազգասիրական ցեղին նկատմամբ ժողովուրդին ցոյց տուած ակներեւ ուղղամտութիւնն անկարգապահ տարերու հետ զբաղելու հակառակ են։ Վերջին պահուն արմատականներու ցաւալի գտնուրդութիւնը վարձկանի մը ձեռքը զենք ասպանելու համար բանակին հրամանատարը, որուն կեանքն ա՛նքան թանկագին է Ալեքսանդր Թագաւորին, սերտ ժողովուրդին եւ բանակին համար։

Այս մեղադարտ փորձը երկրին մէջ իր առաջ բերած կացութեան հետեւանքով, Ալեքսանդր Թագաւորը հրամայեց երկրին Օրէնքին համաձայն, պաշարման վիճակ յայտարարել երկրին մէկ մասին մէջ։

Պաշարման վիճակը հիմա ա՛լ վերցաւ, բայց Օրէնքին համաձայն պէտք է որ ազգային ժողովին հաւանութիւնն առանց հիմա։

Վերջապէս, Թագաւորն իր զահաճառին մէջ Սբուրչինան հրաւիրած է իր վարչական աշխատութիւնները շարունակելու միեւնոյն ոգւով եւ նախկին ուղղութեամբ։ Նոյնպէս խորհրդարանին ուշադրութիւնը հրաւիրած է նոր ծրագիրներուն ու օրէնքներու փոփոխանց վրայ զոր կառավարութիւնը իր քննութեան պիտի ենթարկէ։

ՌՈՒՍԻԱ, ըստ մասնաւոր լրագրերու, Ռուսիոյ 1900ի ծախսին ապառադնութեանց պիտանէն պիտի ըլլայ 225 միլիոն ֆրանք։

—Կը ծանուցանեն թէ ռուսական Բոլոնիայի Բոլոնիացիները մեծ գոհացում մը ստացան։ Իրենց լեզուն որ մինչեւ հիմա արգիլուած էր, Բոլոնիայի ամէն տեղը պիտի կրնայ ուսուցուիլ։ Նոյն իսկ Վարշաւայի համալսարանին մէջ բոլոնիական պատմութեան եւ գրականութեան դասը պիտի տրուի։ Այս անօրինութիւններն ա՛նոր համար մեծ գոհունակութիւն պատճառեցին որ բրատարական Բոլոնիայեն մէջ բոլորովին արգիլուած ըլլալով բոլոնիերէն, կամաց կամաց ալ մեռեալ լեզուներու կարգը պիտի անցնէր։

—Վիեննայի «Դոնէյսրեսանց Բոլիթիք» կը ծանուցանէ թէ Ռուսա-Դանիական ուսուցչին ընկերութիւն մը կազմուած է Ծայ. Արեւելքի համար։ Այս ընկերութիւնը մուցած է Ծայր. Արեւելքի Դանիական վաճառականական ընկերութեան Ռուսական կառավարութիւնը այս ընկերութեան կարեւոր մենաշնորհներ տուած է, որ պիտի զործածուի ռուսական Կամաւոր նաւատորմին եւ ռուսական դրօշ կրող նաւերուն։ Կը հաստատեն թէ այս ներութիւնն իր վարձած տաղերութիւններուն շնորհիւ, բովանդակ Հիւսիսային Զիմատանի եւ Մանչուրիոյ վաճառականութեան մէջ տաղերակրելու դիրք մը պիտի ունենայ։

—ՎԵՆԵԶՈՒԷԼԱՅԻ Կուսյրա քաղաքը հասած է գերմ. պատերազմանաւ մը, Գերմանիոյ իրաւասութեան տակ ինկած մասին բնակիչներուն չանները պաշտպանելու համար, որ տեղի ունեցած խռովայոյզ շարժումներէն վատնուած է։ Եւ իրաւ Զօր. Դատրոի մայրաքաղաքին դէմ բրած շարժումները դիւաբարոյն կը կատարուին մէյ մը Բարիէ-Դատէլիոպոլիսը որ գերմանացիք բարգաւած ու բազմամարդ գաղթականութիւն մը ունին, ու մէյ մըն ալ գերմանացիներուն Վարանսիէն Դարագաս չինած ու չահագործած երկաթուղայ շուրջը։ Արդ այս գործողութիւնները կրնան երկայն տեւել, երբ նեղատ ատենք որ 1892ի մեծ ատենաւորայութեան ատեն Զօր. Գրիսբոյ մէկ տարիէն աւելի ժամանակամիջոցի պէտք ունեցաւ, Դարագասը դրաւելու համար Գերմանիա իր չահերը պաշտպանելու համար մէկ զանազանական նաւ մը զրկելով Հարաւի գտնուող, ու «Ճարլոթ», «Մօլթքէ», «Ելիզա», Սմօշ» վարժարան նաւերն ալ պիտի զրկէ։

ՓԻԼԻՊՊԻԱՆՆԵՐԸ.— Զօր. Օթիս կը հեռագրէ թէ Փիլիպպեան պատերազմներու հետ ունեցած տեսակցութիւնէն ոստ եզրակացութեան յանգած է թէ ապատամբութեան պատերն ապստամբ կառավարութեան երախտագիտութիւնը չահելու նպատակով չարժեցաւ։ Այս կարգի ամէն առաջարկ կը մերժուի կառավարութեան կողմէ։ Ամերիկեան ապստամբներուն յայտարարած է թէ Մ. Նահանգները մէկ բան միայն կրնային ընդունիլ, այն է Բարիսի Դրօշակը եւ զէնքերը յանձնել, եւ որպէս զի պատերազմի մը տեղի չդրուի, փափաքելի է որ ապստամբները կարելի եղածին չափ շուտով համակերպին տարբ, որովհետեւ մտադիր է Մ. Նահանգներու ա՛ւ է պայմանաժամի յետաձգում չտալ։

ԲԱՐԻ ՀԻՒՐԱՍԻՐՈՒՀԻՆ.—«Բարի հիւրասիրուհին» (La Bonne Hotesse) որ Վատվիլ թատրոնին մէջ ներկայացուեցաւ, գործն է Պ. Ժանվիլ որ լա Մոթիի, որ անցեալ տարի Օպէրայի մէջ ներկայացուցած էր «Մանէն» անուն թատերգութիւնը՝ մեծ յաջողութեամբ։ Այս տարուան բիւրը՝ հակառակ իր բազմաթիւ յատկութիւններուն, նուազ յաջողակ է քան անցեալ տարուանինը։ Հեղինակին ուշած է նկարագրել այն աշխարհն ուր մարդու սիրտը չի նեղուներ։ «Բարի հիւրասիրուհին» է կոմսուհին որ Պուալէն, որ այրի եւ չատ հարուստ է, բաւական տարիքոտ եւ որ ժամանակին բաւական սիրած ըլլալու համբաւն ունի։ Անիկա չատ մարդ կ'ընդունի. եւ որովհետեւ այնտեղ թէ՛ ընդունելութիւնն լաւ է եւ թէ՛ կերակուրը, բազմութիւնն ալ չատ է։ Ընկերութիւնն այնտեղ քիչ մը խառն է, ասկայն այնտեղ լաւ կը զուարճացուի եւ այս բանս, մեր դարուն մէջ, չատ մը անձերու համար, գլխաւորագոյնն է։ Հոն կը տեսնուին զրագէտներ, արդիսաններ, պոէտներ եւ խաղաղ պուժուժաներ. դալով կիներուն, անոնցմէ կը խնդրուի գեղեցիկ եւ ուրախ ըլլալ քան թէ առաքինի։ Խնդիր է իմանալ թէ Լիւսիէն Ֆապէ՝ կին երիտասարդ ճարտարարուեստ մը, այս տարօրինակ ընկերութեան մէջ կորսուած, բարոյապէս պիտի իյնայ։ Վասն զի մարքիզ մը իր վրայ ուսակապէս սիրահարած է, եւ կոմսուհին ալ իր ընտանի որդի բարութեամբ կը սիրէ օժանդակ ըլլալ սիրահարներուն։ Շատ մը վրդովումներէ եւաք, Լիւսիէն անվնաս կ'ելլէ կրիւէն եւ իր երկան ճիւռը կը փաթթուի։ Սահ այս է բիւրը, որ միջակ է եւ միջակ յաջողութիւն մը ունեցաւ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

Պատրիարքարանի Ա. գործակատար Տիգրան Եպ. Տէր Ներսէսեան, Կիր. օր, Ս. Պատրիարք Հօր յանձնարարութեամբ Մեծ-Եղեռնքս Խարիզ Բիթլիսի թաղայի տարարանին երթալով Ն. Ս. Հնոտարատութեան կողմէ ցաւակցութիւն յայտնեց Ճաւիսա պէյի եղերական մահուան առթիւ։

—Կիրակի օր, Ս. Պատրիարք Հօր այցելցին Տ. Վահրամ Եպս. Մանկունի եւ ուրիշ եկեղեցականներ։

—Անցեալ առաջնորդ. Տեղապահ Տ. Արիստակէս Գ. որ Սեպտ. Դին իր պաշտօնին դրութիւն անցաւ, վիճակին բարգաթիւ կարօտութիւններուն անմիջական պէտքերուն համար՝ Պատրիարքարանէն նպաստ խնդրած է։

ԹԱՂԵՐԷՆ

Իսկիւտար 27 Սեպտ. 99

Վարագայ Ս. Խաչի տաճարն, Թաղիս Պատ. Թաղական Խորհուրդը հրաւիրած էր Գեր. Տ. Գէորգ Եպիսկոպոս Երեցեանը, որ Շեր. Իրիկուն Նախագահեց արարողութեան եւ Կիր. առաւօտ Ս. Պատարագ մատոյց ու պերճ ու հոգեշունչ քարոզ մը խօսեցաւ ինչպէս դրուած էր «Մաղիկ»ի երէկի թուոյն մէջ։

Երեցեան Սրբազան իր քարոզին ընթացքին դրաւ՝ «Այլ ինձ քաւ լիցի պարծիլ բայց միայն ի Խաչ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որով ինձ աշխարհ ի խաչ ելեալ է եւ ես՝ աշխարհի» Օրուան ոգեին վրայ տեղեկութիւն մը եւ ազգային սանդուղութեանց վրայ սկսարկ մը ձգելէ ետքը, բազդատեց Քրիստոսի Խաչն ու Քրիստոնեայ Թագաւորներու իրարու նետուած խաչը։ Դեղեցիկ կերպով նկարագրեց խաչն Քրիստոսի յատուկ՝ իր անարգանքի զոյնի եւ Քրիստոսի ետքը իրր փառքի նշան։ Քրիստոս խաչին վրայ մեռնելովը Խաչն մեզի համարնուիրագործուցաւ։

Աշխարհի մէջ, բաւ, հարկ է զրաւ, իշխանութիւն կամ հանճար ունենալ ո եւ է գաղափար յառաջ տանելու համար։ Խաչին մեծութիւնը, փառքը թէեւ այդպէս չեղաւ։

Աւելցուց. տասնիւ կը հետեւինք Խաչին եւ անոնք կը պարծինք։ Գերախտա-

բար մենք խոյս կուտանք Խաչէն, մեր կեանքը Քրիստոսի կեանքին հակոտեան է։ Թէեւ հեթանոսական դարերէն պատկառելի ժամանակամիջոցով մը հեռացած՝ բայց դործքով հեթանոս կը մնանք։ Անոնք, ըսա, իրենց դարուն մէջ կուռքը կը պաշտէին իբրեւ կրօնի չատուածներ. մենք թողուցինք նիւթական կուռքերն, անոնց տեղ նորեր բարձրացուցինք մեր սրտին մէջ, բուն իսկ մոլութեան յանձնուելունք մենք։

Հեթանոսներն իրենց կուռքերուն դառնուելիներ կը զոհէին, իսկ մենք՝ մեր անձն կը զոհենք ամէն տեսակ մոլութիւններու, մեր սիրան ու միտքն կ'ապականենք այդ անարեւոյթ, սակայն իրական կուռքերուն առջեւ։

Քրիստոս իր խաչն երկրի մէջ թողուց եւ երկնքի մէջ ալ փառքը կազմեց։ Աշխարհի մէջ տառապողներն աւելի են՝ քան վայելողներն. եւ այս տառապանքի ժամուն մէջ կրնանք սփոփուիլ ու մխիթարուիլ յոյսով մը, որ է Քրիստոսի հաւատքը։ Վայելողներ ալ կը գտնուին այս երկրիս վրայ, կան մարդիկ որ այլ եւ այլ պաշտօններով ու կարողութեամբ փառաւոր դիրք մ'ունին։ Այս փառաւոր դիրքը ունեցողներն՝ ըսա, յանժամ միայն պարտին պարծենալ, երբ այդ առաւելութեամբ աշխարհի եւ մարդոց օգտակար եղած են։

Բարոյը վերջացուց՝ յիշելով Ողբացեալ Ալէքսիէեան Սրբազանը. Ուրուագծեց հանդուցեալ Արքեպիսկոպոսին կեանքն եւ յարեց թէ իր կեանքը իբր ճշմարիտ Քրիստոնեայ մը անցուց՝ Սրբազանը։ Միշտ աղօթենք անոր համար։

Աղօթենք, ըսաւ նաեւ, Յարութիւն էֆ. Բէյիզեանի համար որ դրեթէ տարի մը յառաջ մեռաւ։ Եւ ա՛ռ ալ իր բազմամեայ պաշտօնավարութեամբ օգտակար եղած էր վարժարանին ու եկեղեցւոյն, եւ օգնականն էր հանգուցեալ Ալէքսիէեան Սրբազանին կրթական ձեռնարկներուն մէջ։ Ժամ 6ին ուսուցչուհի եկեղեցւոյ ժամերգութիւնները ուրիշ կողքը զերեզմանատուն գային՝ պաշտամունքը կատարելու հանգուցեալ Գրիգորիս Սրբազանի վրայ։

ՈՍՊ

ԳԱՂԱՐՆԵՐԷՆ

ՄԱՄՈՒՐԵԱՆԻ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԸ

Մեծանուն գրագէտին յոբելեանին առթիւ, հեռաւոր ազգայիններէն հեռագիրներ իրեղէն ու գրականն նուէրներ կու գան զաղարիկ նամակներով Սրբազան առաջնորդ հօր Մամուրեանութիւնը պիտի փութանք «Ծաղիկի մէջ հրատարակել։ Ամերիկայէն անդամ նուէրներ պակաս չեն։ Վաղը, կիր. 26 Սեպ., Յանձնախումբը ի նիստ պիտի գումարի Ազգ. առաջնորդարանին մէջ, նախագահութեամբ Ս. Հօր, Յարգելանին գործադիր մարմինը ընտրելու որուն պաշտօնն պիտի ըլլայ հանդէսին պատրաստութիւններով զբաղիլ։

Արդէն Մամուրեանի հատուցած աշակերտներէն ու աշակերտուհիներէն դատ ուրիշ երկու խմբակներ կազմուած են քաղաքիս մէջ հանդանակութիւն կազմելու համար։

Երկուս խմբակներն եւսնդով կը շարունակեն իրենց պաշտօնը։

Իզմիր Ս. Կ. Թ.

25 Հոկտ. 99

ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ ԴՈՐՄԵՐԷՆ

Երէկ ասուտ, ժամ չորս ու կէսուն, Ը. Թ. Սվագի Առաջնորդ Արտիպատիս Սահակ Սրբազանը Հռոմէական Սրբազան Պատրիարքարանի գործակատար Շէյրեան Յովսէփ էֆ.ի հետ Նչան-Թաչ, Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին ապարանքը երթալով իր խորին ցաւակցութիւնը յայտնեց։

ԱՂԲԱՏ ԱՇԱԿԵՐՏԸ

Մեր Երուսաղէմի թղթակից Արժ. Պետրոս Վ. Սարաճեան որ վերջերս Կիպրոսի Առաջնորդ կարգուեցաւ, կը գրէ մեզի.—

Օգոստոս ամսու մէջ տեղս հասաւ Նիկոմիդիայի աղքատ կին մը որ քսան տարիներէ ի վեր կը բնակի Պոլիս Հինգ զաւակներ ունի, որոնց երեքը Պոլիս թողուցած էր բարեկամի խնամքի տակ եւ ինքն եկած էր հոս, որպէս զի իր երկու զաւակներն Ատաչէս եւ Լիւսն Բեթղէհէմի Դերմ. Որբանոցէն առնէ, ուր կը գտնուէին երեք տարիներէ ի վեր։ Մայրը լսելով որ զաւակները հիւանդ են, գժգոհ են, կ'ուզեն դարոցէն ելլել, իր մայրական սրտի թելադրութեան հետեւելով եկած էր զանոնք առնելու եւ հետ տանելու համար։ Բեթղէհէմի Որբանոցը կը գիտնայ, իր զաւակները կը պահանջէ, Տեսչութիւնը կը դժկամակի յանձնել՝ ուսարկելով թէ երեք տարիներէ ի վեր առանց ծախքեր ըրած են եւ չեն կրնար յանձնել զաւակները մինչեւ որ իրենց դպրոցական շրջանը չաւարտեն։ Բայց մայրը կը պահանջէ, մտիկ չըներ անոնց խօսքերուն, զաւակներս կ'ուզեմ, զաւակներս պիտի առնեմ։ Վերջապէս Տեսչութիւնը գլխելով Հայ բարեկամ վարդապետի մը, ցաւ կը յայտնէ այս տխրիւ եւ կը խնդրէ որ, եթէ կարելի է, չանայ համոզել տղոց մայրը, որպէս զի դէթ երկու տարի ալ դպրոցը թողու իր զաւակները, հիմնապէս տարեկու եւ ըմբռնելու համար իրենց աւանդուած դասերը։ Տեսուչը կը յարէ. «Երեք տարիներէ ի վեր չատ աշխատած ենք այս տղոց համար, դեռ երախայ էին անոնք երբ եկան, բան մը ալ չէին գիտեր։ Հիմա կը կարդան Արաբերէն եւ Գերմաներէն, եւ երկու լեզուներն ալ հաւասարապէս չատ գեղեցիկ կը խօսին։ Բայց իրենց մօրն որ յօդուտ իր զաւակներու դէթ երկու տարի ալ թողու։ Մենք արդէն ապառնալիքներ ըրինք իրեն, առարկելով թէ 800 ֆր. ծախք ըրած ենք տղոց համար, եւ պարտաւոր է վճարել։ Յայտնի է որ այդ ծախքը պահանջելու իրաւունք չունինք, քանի որ բարերարներու զրամով է որ կը սնանուի այն դպրոցը՝ միմիայն բարիք ընելու նպատակաւ։ Մենք ըսինք լսել իր արդիւնք պատճառ մը անոնց մօր փափաքին» Երբ Հայ վարդապետը կը պատասխանէ թէ չի կրնար մայրը համոզել, եւ թէ չուզեր այսպիսի խնդրի մը միջամտել. Տեսուչը կ'ըսէ թէ «Մենք իրաւունք չունինք բռնութիւն բանեցնել այսպիսի խնդրի մէջ եւ պատրաստ ենք տղաքը դարձնել իրենց մօրը, սակայն պարտաւոր ենք պաշտօնապէս Ձեր Սմնն. Ս. Պատրիարքին յանձնել, որպէս զի ապագային պատասխանատու չըլլանք, միայն կնոջ մը խօսքին անսալով տղաքը արձակած ըլլանք հասարը։

Ցիրաւի երկու օր ետքը, Գերմ. Որբանոցի Տեսուչն երկու որբերը հետ առնելով ընթաց ու յանձնեց Սմնն. Ս. Պատրիարքին՝ ցաւ յայտնելով որ այսպէս կիսատար կերպով դպրոցէն կ'ելլեն այս տղաքը։

Այս կէսին Բեթղէհէմի Գերմ. Որբանոցի Տեսուչութիւնը արժանի է շնորհակալութեան, որովհետեւ ամենայն ազնուութեամբ երկու որբերը կրկին, մաքուր ըզգեստներ հագուեցուցած, դիրքեր (Արաբ. Գերմ.) յանձնած, նամակի թուղթ եւ պարտքն առած եւ անոնց հայրական բարի խրատներ տալով, յորդորած էր որ չմոռնան իրենց վարժարանը, նամակ գրեն, իրենց մասին տեղեկութիւններ տան, եւ աւր որ երթան, աշխատին միշտ ուսմամբ պարապիլ եւ բարձր ու ազնիւ մարդիկ ըլլան։

Այս որբերը մենք ալ տեսանք, 13—14 տարեկան հազիւ կայնին, իրարու հետ վարժ Արաբերէն եւ Գերմաներէն կը խօսէին, իրենց շարժուածքը, քալուածքը եւ խօսուածքը կը ցուցնէին թէ կրթուած ու բարի տղաք էին։ Ցաւեցանք որ Բեթղէհէմի Գերմ. Որբանոցէն առնուեցան ատանք, որովհետեւ լաւ գիտենք որ Բեթղէհէմի Որբանոցին մէջ լաւ խնամք կը տարուի, ուր 22 Հայ տղայ կայ, եւ ամէն բարիք կը վայելեն Տեսչութեան կողմէ, հակառակ Երուսաղէմի Գերմ. Որբանոցին, ուր 70է աւելի Հայ տղայ՝ զուրկ կրթութենէ, զուրկ մնացեալ, առատօրէն կը վայելեն մշակութիւն ընելու շնորհը, այսինքն գեղեցիկ գրել, հոգ կրել, քար չալկել եւ այսպիսի մարմնական աշխատութիւններ։ Եթէ այս վերջին Որբանոցէն առնուած ըլլային տղաքը, շատ ուրախ պիտի ըլլայինք, սակայն ինչ որ է, եղածը եղած է, տղաքը փոքր էին, ուստի հարցուցինք իրենց մօրը թէ արդեօք տղաքը նորէն դպրոց պիտի յաճախեն Պոլսոյ մէջ։

Այո՛, պատասխանեց խելօք կինը, պիտի գրկեմ, բայց կը մտածեմ թէ ի՞նչպէս պիտի վճարեմ առանց ամսախոշակը, արդէն Պոլիս երեք տղայ եւս ունիմ որոնց ամսավճարը թաղային վարժարան մը կը յաճախեն եւ իրը ամսախոշակ 5 ղրշ. կը պահանջեն։ Ձեզմէ կրնար վճարել, վասնզի օրն օրին հազիւ թէ հացի մը գրամ կը ճարեմ, ի՞նչպէս պիտի կրնամ ամսական 15 ղրշ. ալ դպրոցի վճարել։ Տեսանք, Պոլիս երթամ թաղականներուն աղաչեմ, պարտիմ, թերեւս շնորհք մը ընեն։ Մենք ալ կը յուսանք որ ազնիւ թաղականներն այսպիսի աղքատներու նկատմամբ չատ աւելի բարեխիղճ պիտի գտնուին՝ ձրիաբար ընդունելով աղքատ աշակերտները։

Երուսաղէմ Գ. Վ. Ս.

Յ. Դ. Այո՛ խմբագրով թէեւ «Բիւզանդիոն»ի մէջ թղթակցութիւն մը հրատարակուած էր, սակայն խնդիրը նորէն արծարծելու համար՝ յարմար դատեցինք ներկայս դրել նորընծայ «Ծաղիկի մէջ ալ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

Օսմ. Պանքայի Բարիզի մասնաճիւղին վարիչներէն «Գոնֆուսիոն՝էյոնպ» պանդայի անօրէն Մ. Թէոտոր Պէրժէի ոսկի չքաղաքամ։

Սեւ Ծովու նեղուցին թնդանօթաձիգ զօրքերու Դ. վաշտի Սինոպի ամրոցին զեղադրդ Գոսթի էֆ.ի Ե. կարգի Մէճիտիէ պատուանշան։

—Ի նպաստ Սպանիի երկրաշարժէն արկածեալներու մինչեւ ցարդ հաւաքուած գումարին ամբողջութիւնը հասած է մինչեւ հիմա 623,858 ղրշ.։

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՆՈՒԱԳԱՅՈՒՆԵՐ.— Իրենց առաջարկածին համաձայն քանի մը նաւագածուներու արտօնութիւն տրուած է Բարիզի 1900ի արուեստահանդէսին մասնակցիլ։ Ատանք Թրքական բաժնին մէջ արեւելեան նաւագածութիւն պիտի կատարեն։ Այդ նաւագածուներուն մէջ կը գտնուին հռչակաւոր Ջութիակահար Վասիլ, գտնուին Շէյմսի, սրնգահար Գրիգոր, ուր զարնող Ահմէտ էֆ. եւ Գարագաշ ու Պօղոս երաժիշտները։

ՀԱՍՈՑԻ ԱՂԲԻՒՐ.— Մաքսատունը եկած ապրանքներէն 100ին 5 մաքսատուրք մը առնելու մասին խնդրագիր մը մատուցուած է Պետ. Խորհրդին. ակէ 60,000 ոսկի հասոյթ մը պիտի դադրայ կ'ըսէ խնդրարկուն Պետ. Խորհուրդը Մաքսային վերատեսչութեան կարծիքը հարցուց այս առաջարկի մասին։

ՅՐԱՆՍԱՅԻ միջերկրականի նաւատորմիղին մէկ նաւաբաժինը մօտերս Իզմիր պիտի ժամանէ։

ՆԺՈՑԴՆԵՐ.—Նէճէտի չէյսը 20 արաբական նժոյգներ նուիրած է Վեհ. Սուլթանին։ Այդ նժոյգները Կիր. օր մայրաքաղաքս հասան եւ Կայս. ախոռները յանձնուեցան։

ՄԵԾ-ԵՊԱՐՔՈՍԸ իր որդւոյն մահուան պատճառաւ, չկրցաւ ներկայ գտնուիլ Կիր. օրուան նախպներու խորհուրդի նստոյն, որու առաջամարտէն նախագահեց Շէյխ-ուլ-Իսլամը։

ՍՊԱՐԱՊԵՏԻ ԴՈՒՌԸ Վանի Պիթլիսի ու Տիարպէքիրի կուսակալութեանց ծանոյց տեղեկագրել թէ ո՛ր տեղերը հարկ կայ պահակատոներ չմնել եւ թէ ո՛րչափ ծախքի կը կարօտին։

ԻԶՄԻՏԻ չրջիկները անցած շաբթու զինուորական մարզանքներ կատարուեր են ի ներկայութեան պաշտօնական անձնաւորութեանց։

ՇԵՐԱՄԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ.— Ամասիայի մէջ Շերամաբուծութեան մղում տալու համար, շերամաբուծական վարժարանի մը ու թթատանի մը հաստատման համար Երկրագործական զրամատունը Բ. Դրան զրած է, որպէս զի հարկ եղած զրամը յատկացուի այդ նպատակին համար։ Բ. Դուռը Հանր. շինութեանց նախարարութեան կարծիքը խնդրած է այս մասին։

ԿՐՕՆԱՓԽՈՒԹԻՒՆ.— Հալէպի մէջ գտնուող Էկինցի Դասպար անուն հայ մը եւ Հալէպցի Եուսուֆ անուն յոյն կախուելիկ մը ինչպէս նաեւ երկու հրեայ մահմետականութիւն ընդուներ են։

ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.— Եւրոպայի մէջ գտնուած անասուններու պաշտպան ընկերութիւնները նման Պոլսոյ մէջ ալ նմանօրինակ հասատատութեան մը կազմութիւնը խնդրուած էր Պետ. Խորհրդէն։ Խնդրագիրը յանձնուած է Քաղաքապետութեան, իր կարծիքը առնելու համար։

ՊՈՒԼԿԱՐԵՐԷՆ «Բրակրէս» լրագիրը զրաքննական օրէնքներու հակառակ ըլլալով, ապագրական տեսչութեան կողմէ ազդարարագիր մը ընդունեցաւ։

ՓՈՓՈՐԻԿ ԵՒ ԿԱՐԿՈՒՏ.—Էլզիսթանի մէջ, Սեպտ. 5ին, ստասիկ փոթորիկ մը միջոցին, ընկուզի մեծութեամբ կարկուտ տեղալով բաւական վնասներ հասցուցեր է։ Մօտակայ գիւղերն ալ յորդ անձրեւներ տեղալով կալերուն վնասած է։

ՀՐԴԵՀ.—Կիրակի գիշեր, ժամը հինգի սահմանները, Թահթաղալէ ապարանքէ մը հրդեհ ծագելով հասած օգնութեանց շնորհիւ կարելի եղաւ առաջքն առնել։ Երկու ապարանք միայն հրոյ ճարակ եղան։

ԳԵՏՆԱՇԱՐԺԸ.—Ցնցումները կը շարունակուին Տէնիզլիի մէջ. երկու երեք ժամը անդամ մը մինչ ցնցում մը կը պատահի, երբեմն բուռն, երբեմն թեթեւ. ժողովուրդը բացօթեայ տեղուանք կը բնակի վախէն։ Միւս կողմէ տեղացած անձրեւները մեծ անհանգստութիւն կը պատճառեն անտուն արկածեալներուն։ Սէրասքէրլիքի մէջ ալ ամառս 24ին չորս անգամ զգուշաշարժի ցնցում զգացուեր է որուն երկարը սասկի։

ՆՊԱՍՏ.—Նպաստի գործը փութով առաջ կը տարուի։ Իզմիրի Նպաստամատոյց Յանձնաժողովը չարունակ ուտելիք, տաղտ, գործաւոր կը դրկէ արկածեալ վայրերը։

—Իզմիրի անդր. դաղթականութեան մէջ բացուած հանգանակութիւնը մինչեւ հիմա 700 օսմ. ոսկւոյ կը հասնի։

—Իզմիրի Նպաստամատոյց յանձնաժողովը մինչեւ Սեպտ. 24 հաւաքեր է 199,430 ղրշ.։

—Պոլսոյ զեր. դեսպան Պատոն Մասչալ Ֆոն Պիպերշթայն 150 ոսկի նուիրեր է Այտընի արկածեալներուն համար։

—Դաւառներուն մէջ ալ նպաստի գործին մղում կը տրուի։ Նպաստի տոմսեր կը խնդրուին այլ եւ այլ դաւառներէ։

—Կայս. Իրատէ մը կը հրամայէ որ Այտընի նահանգը ներմուծուած արմրիքները մաքսատուրքէ զերծ պիտի ըլլան տաժամապէս, մինչեւ որ գիտնաշարժէ արկածեալները ա՛լ նպաստի կարօտ չըլլան։

ԺԱՄԱՆՈՒՄ.— Գերմանիոյ կայսեր թիկնապահներէն Պ. Վանկենհէյմ Ռումանական չոգենաւով երէկ մայրաքաղաքս ժամանեց։

—Ռուս Գ. կարգի զօրավար Պ. Ալեքսանդր երէկ մայրաքաղաքս հասած է։

ՎԱՌՆԱՅԷՆ 200 հոգիէ բաղկացած յիսուն տնուոր Իսլամ գաղթականներ մայրաքաղաքս ժամանելով, Մուսանիա չոգենաւով Իզմիր զրկուեցան։

ՊԵՐԼԻՆԻ Օսմ. զինուորական կցորդ Էնվէր պէյ Ռումանական չոգենաւով մայրաքաղաքս ժամանեց։

ՀՌՈՄԻ Օսմ. դեսպան Սա. քարտուղար Օհաննէս էֆ. Գուլամեան Հռոմէն մայրաքաղաքս ժամանեց։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Գ. կարգի զօրավարներէն Պ. Լաւ Միսիլլէն մայրաքաղաքս ժամանեց։

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 9 Հոկտ.		
Ֆրանսական Ռանթ		100 50
Օսմ. Ռէժի	»	296 —
Օսմ. Դոնս. ոսկի Դ.	Ֆր.	22 —
Բուլկի երկաթուղի	Ֆր.	111 75
Խուլական Ռանթ	»	91 80
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	550 —
Սպանիական Արտաքին	»	61 67
Թրանսվալ		40 50

ՃԱՎԻՏ ՊԷՅԻ ՍՊԱՆՆԻՉԸ

Ճաւիտ պէյի սպաննիչին հարցաքննութիւնը կը շարունակուի։ Ոճրագործը՝ առաջին վայրկեանէն իսկ ցոյց տուած պարզարնութիւնը բնաւ չի կորսնցներ, եւ ամէն տեսակ հարցումներու ու պարապներու առջեւ միշտ ինքզինքը հանդարտ բռնած՝ կը պատասխանէ։

—Ես ոճրագործ չեմ, չեմ գիտեր, դիս վիրաւորեցին. գտանեմ եմ։

Իրեն եղած բոլոր հարցումներուն հանդարտ, ծանր կերպով կը պատասխանէ, ու անկից ետքն ալ բոլորովին լուռ կը մնայ։ Կը յայտարարէ թէ ինք ո՛չ մէկ բանէ տեղեկութիւն ունի, կամուրջէն Ղալաթիա անցած պահուն անցագրին առնուած տեղը գինքը ձերբակալեցին։ Կատարեալ երեւեկութեանց պատճառած աղմուկէն ու ժխորէն նոյն իսկ հրաշէնի պայթիւնը չէ կրցած լսել։ Այս յայտարարութեան վրայ մինչեւ ետքը կը մնայ։

Ինչպէս երէկ ալ գրած էինք, Պոլիս դալուն պատճառ ցոյց կուտայ գործ մը գտնելու յոյսը, մասնաւորապէս կը փափաքի եղեր Հանրային մաքրութեան պաշտօնեայ ըլլալ։

Պոլսոյ մէջ իր տեսակցած մարդիկը յայտնի ու ծանօթ չեն, միայն արեւելեան երկաթուղիներու միներանոցի պաշտօնեաներէն Օսման էֆ. անուն անձը ծանօթ է որուն Մանասիրէն յանձնարարական մը բերած է։ Օսման էֆ.ալ հարցաքննուեցաւ։ Ասիկ դուրս Պոլսոյ մէջ յարաբերութիւն ունեցած անձերէն ոչ մէկը կարելի եղած է գտնել։ Իր ոճրին չարժառիթը կատարելապէս գաղտնի կը մնայ։ Բռնկած պանդոկին սպասաւորները եւ վարձակալը թէեւ կանչուեցան, բայց անոնք պատասխանեցին որ Հաճի Մուսթաֆա Օգ. 7էն ի վեր կը բնակէր իրենց պանդոկին մէջ, եւ միշտ առանձին կ'ուզար։ Նոյնպէս հարցաքննուեցան պանդոկին մօտակայ գինետունները, որոնք պատասխանեցին թէ իրաւ է որ այդ տեսակ մարդ մը կուգար իրենց գինետունը, բայց իրենք ամէն եկող յաճախորդին ինքնութիւնը քննել պարտաւոր չըլլալնուն համար, բան մը չէին գիտեր, միայն գիտեն որ բաւականաչափ օղի կուլ կ'ուտար ու կը մեկնէր, միշտ առանձին ապակայն։

Զրոյցն մին ալ նայելով, Ճաւիտ պէյ կղզիներու չոգենաւամատոյցը հասնելով կարգելն վար իջած պահուն, Հաճի Մուսթաֆա իր քովը կեցած անծանօթ անձի մը կը հարցնէ անոր ո՞վ ըլլալը, եւ «Ճաւիտ պէյն է» պատասխանին վրայ, խկոյն ատրճանակը կը քաշէ։ Ճաւիտ պէյ նոյն գիշերուան համար Մեծ Կղզի, իր ամարանոցը հրաւիրած էր Եպարքոսական թարգման Խայրէտտին պէյ եւ Մէջլիսուրատ Թէվֆիգ պէյ։ Ճաւիտ պէյ ինկած միջոցին «Աստուծմէ գտնայ անդութը» միայն կրցեր է ըսել։ ապիկայ իր վերջին հառաչը եղեր է։

ՀԵՌԱԳԻՐ

ԲԱՐԻԶ, 8 Հոկտ.—Էնկիէնի մէջ տեղի ունեցած ցլամարտի պատճառ ցաւալի արկած մը պատահեցաւ։ Առաջին արշաւին՝ ցուլը վանդակաձողէն դուրս ելլելով տասներկու հոգի վիրաւորեց։ Ցուլը ապանուեցաւ եւ ցլամարտը ընդհատուեցաւ։

Յառաջիկայ Դշ. (այսօր) աշխատութիւնները պիտի սկսին Դրէսդէնի մէջ։

—Հանդուցեալ ծերակուտական Շէյօրէ Բէյնէի յիշատակարան մը կանգնելու համար բացուած հանդանակութեան գլուխը կը գտնուի Տրէյֆիւս որ 500 ֆրանք ուղարկած է։

—Նախն. հարցաքննութեանց նախագահ Պ. Պէրնսէյ որոշած է որ միապետական յանցապարտներուն հարցաքննութիւնը յառաջիկայ երեքշաբթի (այսօր) սկսի։ Հակահրէական ոտրատատեսներու հարցաքննութեան չարթուս վերջերը միայն պիտի ձեռնարկուի։

ԼՈՆՏՈՆ.— Հեռագիրները կ'ըսեն թէ անգլիացիները Զաքլոսթէն պարպած են, որ երկաթուղւոյ գծին վրայ նախնալի երկրին վերջին գիւղն է։ Բնակիչները կը շարունակեն Նիւ-Ցաուէլէն մեկնիլը։

ՆԻՒ—ԵՈՐՔ.— Այսօր կատարուեցաւ «Ամերիկա» զրահաւորին երրորդ փորձը. արշաւը չկատարուեցաւ, որովհետեւ փչող սաստիկ հովին պատճառաւ անգլիացի եւ ամերիկացի մրցակիցներն չկրցին առնել որոշեալ ճամբան։

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ

ՄԱՏՐԻՏ, 9 Հոկտ.—Սպանիական նախարարները խորհրդակցութիւնը որոշեցին իսլայդական պիւտճէներ հատատուել։

—Քաղաքական չրջանակներու մէջ կը խօսուի Սանթուրիայի լիխանուհին Սատարիոյ արքունիքի որդի Շուալ-Լուիի հետ ամուսնութեան վրայ։

ԲԱՐԻԶ.— Բրէմորիայէն ընդհանուր հեռագրով լուր կուգայ որ, պատերազմի պաշտօնական յայտարարութենէն առաջ Պոէրներն իրենց թշնամութիւնները չը պիտի սկսին։

ՏՐՔ. Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՄԲՈՒԼԱՆՍ-ԱՏԱՄՆԱՐՈՑՔ

396 ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐՄ 396

(Եանճի զարէյրատան վրայի յարկը ճիշդ Զըպուրճեանց դիմաց)

Ամենատատիկ ցաւած տկարները մէկ անդամէն կը լեցնեն. ցաւով գիմել եւ բուժուած վերադառնալու պայմանաւ։

Նորը, ճաշակաւոր եւ գիմացկուն արհեստական ատամներ կը պատրաստեն, յար եւ նման բնականի, գէմքի ձեւաւորութիւն, բան տարիքի, ծամողութիւն, եւ ազատ արտասանութիւն երաշխաւորեալ։

Թմրեցուցիչ դեղերու եւ ամենատարբերագործեալ աքցաններու միջոցաւ, առանց ցաւի ատամնահանութիւն։

Զեռնները կիրակի օրերն ալ, (մինչեւ կէս օր) ինչպէս նաեւ ամէն օր, (մինչեւ կէս գիշեր) հիւանդ կ'ընդունին։

Յ. Դ. Վերջ մը տալու համար Յաճախորդաց դանդաղութեանը, հրապարակաւ կ'ազդարարենք թէ Մենք Պոլսոյ կողմը մնանաճիւղ ՉՈՒՆԵՆՔ։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱՀԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՑ

Օսմ. Դոնս. ոսկի Դ.	Օ. Ռ.	23 32
Բուլկիի երկաթուղի	Ֆր.	110 —
Թրամուէյ Գալատայ՝էյ	Ֆր.	490 —
Օսմ. Ապահ. Բնկ.	Օ. Ռ.	4 50
ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ		
20 Ֆրանքնոց	Ղրշ.	87 19
Անգլիական ոսկի	»	109 39
Բոլ Էմբէրիալ	»	90 —
Ֆրիմից	»	51 06
Մէճիտիէ արծաթ	»	107 32
Մէճիտիէ	»	97 10
Բուրլի Թղթադրամ	Օ. Ռ.	8 61

Օսմ. Դոնս. երէկ իրիկուն դոցուեցաւ. 23,33 այս առաւօտ բացուեցաւ 23,24։

ԶԱՆԱԶԱՆ

Աստղագէտ մը իր հեռադէտով արեւ-գակը քննելով

—Այսօր, բարեկամ, կ'ըսէ, իր ընդհանուր վարիչին արեւուն մէջ բիծեր կը տեսնեմ։

—Ուրեմն, կը պատասխանէ վարիչը, պարոնը լաւ կ'ընէ թէ որ իր հին բրտէնկօթը դնէ։

* * *

Հեղինակ մը.—Էհ ուրե՛մն. իմ նոր սրամս որ երէկ դիշեր ներկայացուցին, ինչպէս գտաք։

Բարեկամը.— Կրնամ ըսել ձեզի թէ այն գիշեր երբեք աչքս չեմ գոցած։

Հեղինակը.— (Շողոքորթուած), արդեօք ձեր վրայ չա՛տ տպաւորեց։

Բարեկամը.—Բնաւ, վասն զի թատրոնին մէջ քնացայ։

* * *

Տիկինը.— (Ցաման մուրացկանին) թէ որ չհեռանաք, պահապանը կանչել տալ պիտի ստիպուիմ։

Մուրացիկը. — Էհ ուրեմն. — տուէք ինձի 40նոց մը ես երթամ եւ կանչեմ դայն։

* * *

Մարդը.—Ինչո՞ւ համար այսպէս կուլաս, զաւակս։

Որդին.—Որովհետեւ մայրիկ, այս կերպ միայն լալ դիտեմ։

* * *

Մեծ մարդը.—Պէտք չէ որ մոռնամ կարդալ այս օրուան թերթերը՝ զիտալու համար թէ ասողջութիւնս ինչպէ՞ս է։

* * *

Թօթօ (հիւանդ չարաճճին) պզտիկ Թօթօն գեղարան զրկուած էր՝ իրեն համար գեղ առնելուն։

Տուէք ինձի, Պարոն գեղագործ, կ'ըսէ. կէս քաշ ձկան եղ, սակայն ինդրեմ կ'աւելցնէ պակաս կշռեցէք, որովհետեւ ինձի համար է։

Զ. Գալէ — ԿՆԻՐ

ՔԻՒՋԻՒՔԵԱՆ ԴԵՂԱՐԱՆ

Հաստատեալ 1850 թ.

Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 168 եւ Պոլիս, Կամուրջին գլուխը, թիւ 71 գեղարանները, ինչպէս նաեւ Պոլիս, Եէնի Ճամիի մօտ թիւ 18 գեղօրէից մթերանոցին տէր, հանրածանօթ Քիւշիւքեան էֆ., այս անգամ 27 եւ 29 թիւ երկու նոր վաճառատուն բացած է Ղալաթիա, Բարա քէօյ փողոց, ուր նոյնպէս գեղի վերաբերեալ գործեր պիտի ըլլան։ Պատ. Ցաճախորդք ամէն տեսակէտով գոհ պիտի ըլլան այս նորահաստատ գեղարաններէն, ինչպէս գոհ մնացած են Քիւշիւքեան էֆ.ի միւս գեղարաններէն։ 30—3

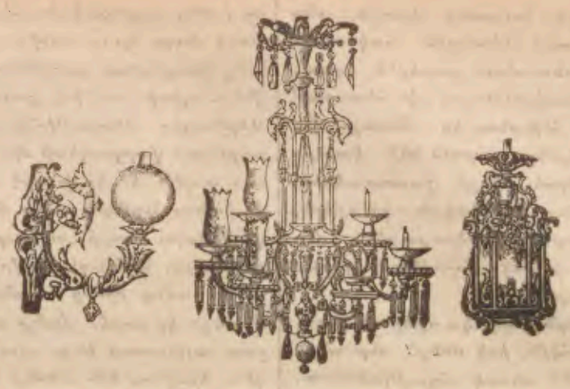

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Լ. ԱՄՊԱՐԱԳՈՐԾ

Բերա, Բասած տ'Լէռ.օր, թիւ 15

Վաճառատանս մէջ շատ դիւրամատչելի գիներով կը գտնուին ու կը ծախուին եղած ապապրանքներու հատուածն, լուսաւորութեան կազի այլ եւ այլ ջահեր, լամպարներ, մոմակալներ, հրաղարանոներ, որմալամպեր։ Ամէն ի հարկին, հարանիքի ու երեկոյթի համար, վարձու ալ կրնան տրուիլ։

Բնակարաններու, վաճառատուներու մէջ լուսաւորութեան կազի լամպարներու զետեղման համար գործատանս կողմէ կը զրկուին վարպետ գործաւորներ։

Ամէն տեսակ ոսկեզօծումներ, արծաթազօծումներ, պղնձազօծումներ մեծ խնամքով կը կատարուին վերջին նոր դրութեանց համաձայն։

Խիստ գոհացուցիչ պայմաններով նորոգութիւններ ալ կը կատարուին։

ԶԱՆԱԶԱՆ

Զեւի եւ Կարի Մասնաղէտ-Ուսուցիչ Գալէնտէրեան էֆ.ի դասախօսութիւնը սկսաւ, նոր կարգ մը կազմելով, նախորդ պայմաններու համաձայն, անցեալ Եշ., Սեպտ. 9. ժամ 1 էն (Ը. ե.), Կէտիկ-Բաշի Ամերիկեան վարժարանի մէջ զոր կը վարէ Միս Շոնա Ամերիկուհին։

ԶԵԿՈՑՑ

«Հանրագիտակ»ի Տնօրէն— Խմբագրապետութենէն ի սպառ հրաժարած ըլլալով այլ եւս առնչութիւն չունիմ անոր հետ։ Մեր Յարգոյ բաժանորդներուն ունեցած պարտքերնիս պիտի վճարենք «Ծաղիկ» օրաթերթով։ Ուստի ներկայս կը հրատարակենք՝ առաջիկայն ամէն թիւրիմացութեանց առաջքն առած ըլլալու համար։

Դ. ԲՈԼԱՏ

ՄԱՆՉԵՐՈՒ ԹՇՆԱՄԻՆ

Դրեց

ՏՈՔԹ. ՅՈՎՍԷՓ ՏԷՐ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Գին 5 դրշ.

Դիմել Մատթէոսեան Տպարան, Կ. Պոլիս, կամ հեղինակին, Պարտիզակ։

10—9

ԷՏԻՐՆԷՅԻՆԵՐՈՒՆ

«Ծաղիկ»ի գործակալ կարգուած է Յ. Թուրչուճեան էֆ. Էսքիշէհիր համար։

—==—

ԱՆՈՆՔ ՈՐ ԿԸ ՓԱՓԱՔԻՆ

Թարմ ու անարատ գեղերով ճշդիւ պատրաստուած տեսնել իրենց դեղագիտներն եւ օգտուիլ միանգամայն գիներու չափաւորութենէն,

ԲԱՐԵՀԱՃԻՆ ԴԻՄԵԼ

«ԴԵՂԱՐԱՆ ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ», Կէպիք-բաչա-Պաշի, թիւ 5, ուր ամէն ժամ ներկայ կը գտնուի տէր եւ տնօրէն Լեւոն էֆ. Կիւմիւշեան որ անձամբ կը հոգէ գեղագիրներու պատրաստութեան։

ԳԻՇԵՐՆԵՐԸ ՄԻՇՏ ԲԱՑ Է

30—11

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ա. ՍԱՂԱԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԾԱՂԻԿ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ

Ղալաթիա, Համոլ-բաչա խան

ՀԱՄՊՈՒՐԿ եւ ՄԻԻՆԻԽ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

դրամագլուխ	*Ֆրանք*	27,000,000
պահեստի դրամ	„	52,002,500
տարեկան հասոյթ	„	70,339,912

Ընկերութիւնքս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրեն մեքենաներ, բնակութիւններ եւ առանց մէջ գտնուած վաճառքներ եւ կարասիներ խիստ չափաւոր սակագիներով։

Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ, ԴԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

Պոլիս, Պահճէ—Դափու Անտիոխիս խան. 20, 21, 22,

ԷՔԻԹԱՊԼ

„ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳԱՑ"

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԷՆԷՆ ՄԵԾ ԵՒ ԱՄԷՆԷՆ ՀԶՕՐ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ 339 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱ.

1898ին «Էքիթապլ» իր ապահովագրեալներուն բաժնած է աւելի քան 15 միլիոն ֆր. չահաբաժին, [այսինքն նոյն տարուայ մէջ Ֆրանսական ՄԻԱՑԵԱԼ 17 ընկերութիւններու բաժնած չահերու համագումարին ԿՐԿԻՆԸ։]

Աշխարհի մէջ գտնուող ո՛չ մէկ ընկերութիւն

ԷՔԻԹԱՊԼԻ չափ գործառնութիւն ունի.

ԷՔԻԹԱՊԼԻ չափ պահեստի գումար ունի.

ԷՔԻԹԱՊԼԻ չափ չահաբաժին կը վճարէ.

Հետեւաբար

Ոչ մէկ ընկերութիւն

Կրնայ աւելի ԱԺԱՆ և աւելի ՇԱՀԱՒԷՏ ինծայել կեանքի ապահովագրութիւնն որքան ԷՔԻԹԱՊԼ։

Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

Կ. Պոլիս, Պահճէ.-Դափու, Անտիոխիսի խան թիւ 20, 21 եւ 22

Ընկերութեան դրամատուներ

Լոնտոն, ԼՆՊԼԻՑ ՊԱՆԴԷԱ

Բարիզ, ԲՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷ

«ԾԱՂԻԿ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ԹԻԷՌ ՍԱԼ

ՍԵՒ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Զ

ՊՂԱՌՏԻՆՈՒԱՅԻ ՄՏԱՀՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

—Ուրեմն անոր Հավր դանուիլը դիտէք,

—Քանի որ Բարիզ չէ, ո՞ւր կրնայ ըլլալ։

—Ո՞վ ըսաւ քեզի թէ անիկա Բարիզի մէջ իսկ չի գտնուիր։

—Այդ պարագային մինչեւ հիմա դինք տեսած ըլլալու էիր։ Վատահ եմ թէ անիկա Բարիզ հասնելէն հինգ վայրկեան ետքը իմ տունս պիտի գայ։

—Ամիկա ճիշդ է, բայց թերեւս ուրիշ ճամբով մը գայ։

—Հաւանական չէ այդ, Հավրի ճամբով դնայ, Հավրի ճամբով պիտի վերադառնայ, ա՛յսպէս կ'զդամ եւ Մեզմ զաւակս շատ կը սիրէ Հավրը։ Մեր Սէնթ-Անտրէի ամարանոցն իր մօտն է։ Բնական է որ երկար ճանապարհութիւնէ ետքը, Հավրի մէջ քիչ մը հանգչի։ Վերջապէս, ինչ որ դլխաւոր կէտն է, ու Պրազիլիայէ վերադարձող Վիլ-տը-Բիօ շոգենաւը երէկ իրիկուն Հավրի նաւահանգիստը պիտի մտնէր։ Եթէ կը խաբուինք, դմեզ վերջէն մեր անդրադարձութեան վրայ պիտի չցաւինք։

—Բայց եթէ մեր ուղն արդէն Հավրը թողած է... Եթէ իմ դացած ժամանակս անիկա ալ Բարիզ վերադառնա՞յ։

—Չեմ կարծեր, բայց աղ պարագային դայն բարեկամս Տիտէ տը Պոնսվէյլի կողմէ ընդունել կուտամ, կը տեսնա՞ս, երկու կողմէ ալ կ'զդուշանամ կոր...։

Բիւֆիֆէք քանի մը վայրկեան մտածեց. Լառաֆնուայի ամէն բառերը կը կշռէր եւ իրատայի կը գտնէր դանոնք։

—Արդարեւ, ըսաւ վերջապէս, եթէ շոգենաւն երէկ նաւահանգիստ մտած է եւ եթէ ձեր զաւակն անոր մէջ կը գտնուի, այս առտու ցամաք եկած ըլլալու է... ուրեմն մինչեւ վաղը Հավրի մէջ պիտի մնայ. եւ դայն դանելը կ'ըստանձնեմ... բայց ինչ պէտք է ըսել անոր։

—Ուղղակիդ ըսէ՛ք, բաւական է որ Ֆրանսան թողու. ըսէ՛ք իրեն թէ դէշ ընդունելութիւն մը պիտի դտնէ հոս, թէ իմ եւ մօրս ու քրոջը մէջեւ կռիւներ պիտի ծագին, եթէ յամառի Բարիզ դալ։ Նոյն իսկ դրամ առաջարկեցէք իրեն, մենակ թոշակ մը, եթէ օտար երկիր մնալ համաձայնի։ Անշուշտ հիմա բոլորովին անկուսակ է, իր բարեկամը Մառսալ Տէհօշին փոխ տուած տասը հոն կերած միսած ըլլալու է... վերջապէս, ինչ որ ալ ըլլայ, եւ դինքը չեմ ուզեր։ Եթէ կարենայիք դայն ոմերը զործակէտ վերջը Հավրը փոխած Մառսալ Տէհօշի դիրքը նեռա՛ր... ոքանչելի հարուստ մը պիտի ընէիք։

—Բայց Մառսալ Տէհօշի յանցաւորութիւնն ապացուցուա՞ծ է։

—Կը տարակուսի՞ք... սիրելի Բիւֆիֆէք, դան դիս սա Տանիէլէն խրատէ... եւ անիկ անցին քա՛ռ ապաղաղ...։

Սէն-Լազար կայարանը հասած էին. Բիւֆիֆէք տոմսակ կ'առնէր. Լառաֆնուա մինչեւ կառաքարշը իրեն ընկերացաւ։ Հոն իր դլխաւոր պաշտօնեան բրտութեամբ մը ըսաւ։

—Պարոն, եւ կէս առ կէս իր հրամաններուն պիտի հնազանդիմ, բայց երբ պատուոյն վրայ խօսք տուէք ինձի թէ տակէ վերջ վաճառատան մէջ դոյացած չահերուն վրայ հարց մը տալ պիտի առնեմ։

Լառաֆնուա ուսերը ցնցելով պատասխանեց։

—Բայլիսթ, դիտէք թէ կրնաք վրան վստահութիւն ունենալ։

Կառախումբը կը մեկնէր։ Բայլիսթ անկիւն մը կծկուելով։

—Ինչոնդ ապրիս, միմիջոց, մինչ տխրագոյական պատասխաններ կուտայ... բայց ո՛չ, հիմա օձիքէդ բռնեցի. դիս ընտանեկան գործերու կը խառնես, հէ... Դուն քա՛ռ վաճառատանդ մէջ չան մը հանել չես ուզեր... լա՛ւ ուրեմն, հիմա եւ քեզմէ ու անկէ ա՛լ աւելի պիտի առնեմ։

Երբ նստարանին վրայ կը տեղաւորուէր, ատամոքսին մէջ դալարամեկեր ըլլալով որ բարկութիւնն ա՛լ աւելի ատաղացուցչ։

—Իչո՛ւ կտոր... դիս տնօթի փորով Հավր կը դրկէ։

Ու աչքի քթթումով մը՝

—Ցաւագա՛ր ըսաւ, կը խորհի թէ ես իր լարած դարանին մէջ պիտի իյնամ... ախմա՛ր... դան ալ հաւատ թէ ես քա՛ռ Պ. տը Դանթվէյլին տանդ մէջ յատաղ բերելիք տեղեկութիւնը կը կլլեմ։ Դուն քա՛ռ կինդանդ տնձնական հարստութեան վրայ խօսին ինձի... ինձի՞ որ դիտեմ տնոր կատարելիքը ծնելէս ի վեր... ոսախտ՞ս... կինդ, աղջիկդ, հէ... չատանցա՛ր ընէ արդէն դան դանդաք խելքի բերած եւ Անկիրի սրիկայ, միշտ կը լայնես դան այդ կնիկներդ, մանաւանդ այդ խե՛ղճ Սարիէնը, այդ անուշիկ աղջիկը... Աղջիկդ կը չարչարուիս օրիորդ Բլարայիզ տանելու ծնրադրելու համար, դան Տանիէլ տը Շանթովէյնի քա՛ռ տանդ վերադառնալէն չես վախնար, այլ կը տարտարիս որ անիկա օրիորդ Բլարայիզ դան ուղղակի դարնէ... դայց ես, հը՛... այդ պարոնին օրիորդ Սարիէնին մօտենալէն չեմ տխրիր Պ. տը Շանթովէյս, քի՛զի կ'ըսեմ, տարբերդը մեր երկուքինն է։

Է

ՏԱՆԻԷԼ ՏԸ ՇԱՆԹՈՎԷՅՆ

Իրիկուան Բայլիսթ Բիւֆիֆէք Պրէվիլ պանդոկը զինուելով Պ. տը Շանթովէյսը կը հարցնէր Արդէն չատ մը պանդոկներ այցելած ու միտքը զրած էր ամէնուն ալ հանդիպիլ։ Պ. Լառաֆնուային պէս ինք ալ կը զգար թէ Տանիէլ Հավրի մէջ կը գտնուէր։ Անոր նկատմամբ ունեցած տարակուսիանը դէպի տասէ կը մղէր զինք։

—Պ. տը Շանթովէյսը հոս է, հարցուց Պ. Լառաֆնուայի դլխաւոր պաշտօնեան։

—Պ. տը Շանթովէյս... կեցէ՛ք, սա մարդը Վիլ-տը-Բիօ շոգենաւին ճանապարհորդներն է։

Բայլիսթ չկրցաւ ուրախութեան քիչ մը դալիկ. ուրեմն բախտն իրեն կը նպաստէր։

(Շարունակելի)